

Stanisław Szydło

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie

STABILNOŚĆ GOSPODARKI A FINANSOWE UWARUNKOWANIA STABILNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Wprowadzenie

Stabilny oznacza mający zdolność powrotu do równowagi po jej zaburzeniu. Jest to wyraz używany w języku naukowym i technicznym. W języku ogólnym lepiej byłoby używać: stateczny, stały, trwały, nieruchomy¹. W matematyce i technice stabilność wiąże się dosyć jednoznacznie z układami automatycznej regulacji. W ekonometrii finansowej, przy wykorzystaniu modeli zmienności, mówiąc o stabilności danego modelu systemu² ma się na uwadze trzy jej rodzaje: stabilność strukturalną (statystyczną), numeryczną i systemową³. W tym ujęciu: „Stabilność to jedno z najważniejszych pojęć określających jakość ruchu badanego systemu. [...] gospodarka, a w szczególności rynki kapitałowe, podlega stałemu naciskowi sił stabilizujących i destabilizujących, działających zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz układu. Analiza wielkości, kierunków i zmian w czasie wpływu tych sił jest niezmiernie istotna dla praktyki gospodarczej”⁴.

Stabilny system finansowy to taki system, który wytrącony z równowagi przez drastyczne zdarzenia – szoki gospodarcze, zewnętrzne lub wewnętrzne – dosyć szybko wraca do niej bez większych zmian w samym systemie, jak i współtworzących go elementach.

Analogicznie do powyższego ujęcia można zdefiniować stabilny system finansowy przedsiębiorstw, a ich finansową sytuację opisać poprzez zmianę czynników, które je określają i warunkują. Można także analizować zjawisko odwrot-

¹ W. Doroszewski, Słownik poprawnej polszczyzny, PWN, Warszawa 1995.

² Możemy powiedzieć, w pewnym uproszczeniu, że system stanowi zbiór elementów (podsystemów) wraz z relacjami między tymi elementami.

³ Szersze omówienie tego zagadnienia znajduje się w dalszej części pracy.

⁴ W. Milo, M. Malczewski i inni, Stabilność rynku kapitału a wzrost gospodarczy, PWN, Warszawa 2010, s. 178.

ne, to znaczy wpływ destabilizacji w funkcjonowaniu przedsiębiorstw na system finansowy i całą gospodarkę. Celem rozważań jest określenie makroekonomicznych uwarunkowań stabilności finansowej przedsiębiorstw i wpływu ich destabilizacji na stabilność gospodarki. W opracowaniu posłużono się metodą analityczno-opisową, dodatkowo prezentując zachodzące zjawiska w tabelach i na wykresach.

Makroekonomiczne uwarunkowania stabilności finansowej przedsiębiorstw

Po okresie początkowych reform (lata 1989-1991) i drastycznych spadków PKB, inwestycji i spożycia, mniej więcej od 1992 r. zaznaczył się wzrost gospodarczy. Faza ekspansji trwała do 2000 r., po czym nastąpiła dwuletnia faza hamowania (okres 2001-2002). Nowy VII powojenny cykl najpewniej obejmie lata 2003-2014? (fazę ekspansji 2003-2008 i prawdopodobną fazę hamowania 2009-2014?). Warto zauważyć, że ostatnia faza cyklu znacznie się wydłużyła.

W latach przedkryzysowych (2003-2007) następowała poprawa sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Sprzyjało to wzrostowi popytu na usługi sektora finansowego i rozszerzaniu działalności innych instytucji finansowych. Rósł popyt przedsiębiorstw i gospodarstw domowych na kredyty, a poprawa rentowności przedsiębiorstw i sytuacji materialnej gospodarstw domowych sprzyjała ograniczeniu ryzyka niewypłacalności podmiotów z tego sektora, pomimo rosnącego ich zadłużenia. Banki dosyć intensywnie rozszerzały grupy klientów o osoby mniej zamożne i konkurowały pomiędzy sobą atrakcyjnością ofert, co wydatnie obniżało jakość portfela kredytowego, ale nie stwarzało szczególnych napięć. Sytuacja ta, pod wpływem zaburzeń w gospodarce światowej i restrykcyjnej polityki pieniężnej RPP, zaczęła się zmieniać w drugiej połowie 2007 r. W ostatni światowy kryzys nasza gospodarka weszła względnie stabilna:

- z niską relacją kredytu do PKB, nieznacznie przekraczającą 40% (w Czechach i na Węgrzech wynosiła około 70%, w przypadku wielu najbardziej rozwiniętych krajów UE przekracza 100%)⁵,
- z niską relacją eksportu do PKB, wynoszącą niewiele ponad 40% (w porównaniu z około 80% w Czechach i na Węgrzech), co hamowało wpływ załamania popytu zagranicznego na krajową aktywność gospodarczą⁶,

⁵ Analiza sytuacji gospodarczej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, NBP, Instytut Gospodarki Światowej.

⁶ Ibid.

- z niskim stopniem koncentracji polskiego przemysłu wokół sektorów kryzysogennych,
- ze spadkiem importu netto surowców (ropa, stal), na które popyt w kryzysie spada.

Przeanalizujmy wpływ ryzyka kredytowego na stabilność podmiotów gospodarczych sfery realnej.

Dane z tab. 1 i 2 nie wskazują na bardzo złą sytuację zarówno dłużników, jak i banków, jednak wzrost udziału kredytów z utratą wartości w ostatnich latach pozostaje faktem, a narastający kryzys zadłużeniowy nie wróży niczego dobrego (rys. 1). Pomimo niezłej sytuacji bieżącej w kolejnych kwartałach 2012 r., a także w latach 2013-2014 może dojść do pogorszenia jakości portfela kredytowego⁷. Wynika to ze zmniejszającego się tempa wzrostu gospodarczego i pogarszającej się sytuacji na rynku pracy prowadzącej w konsekwencji do powstania zatorów w regulowaniu należności. Na ile te fakty zaważą na stabilności gospodarczej trudno ocenić, ale sytuacja dla wielu podmiotów staje się bardzo trudna.

Tabela 1

Ryzyko kredytowe – udział kredytów z utratą wartości w kredytach w latach 1995-2011

Lata	Udział należności zagrożonych od sektora niefinansowego	Banki komercyjne	Banki spółdzielcze	Kredyty stracone
1995	20,4	20,9	11,7	11,8
1996	12,7	13,2	5,3	7,2
1997	10,2	10,5	3,7	5,2
1998	10,5	10,9	3,5	4,7
1999	13,3	13,7	3,6	4,8
2000	15,0	15,5	4,5	5,5
2001	17,9	18,6	6,2	8,2
2002	21,1	22,0	7,3	10,7
2003	21,2	22,2	19,2	11,0
2004	14,9	15,6	5,5	9,7
2005	11,0	11,5	4,9	8,0

⁷ Zob. W. Kwaśniak, Współczesne wyzwania ekonomiczne banków w świetle prognozowanego spowolnienia gospodarczego, KNF, Warszawa 2012. Odsetek kredytów z rozpoznaną utratą wartości (NPL) na koniec 2011 r. ukształtował się na poziomie 8,30%, z czego dla gospodarstw domowych był równy 7,24% (w tym 2,34% dla kredytów mieszkaniowych oraz 17,95% dla kredytów konsumpcyjnych), a dla przedsiębiorstw 10,53%.

cd. tabeli 1

2006	7,4	7,6	3,8	5,6
2007	5,2	5,4	3,0	4,1
2008	4,7	4,9	2,3	3,5
2009	7,1	7,4	5,4	5,5
2010	7,8	8,0	8,8	6,3
2011	8,3	b. d.	b. d.	b. d.

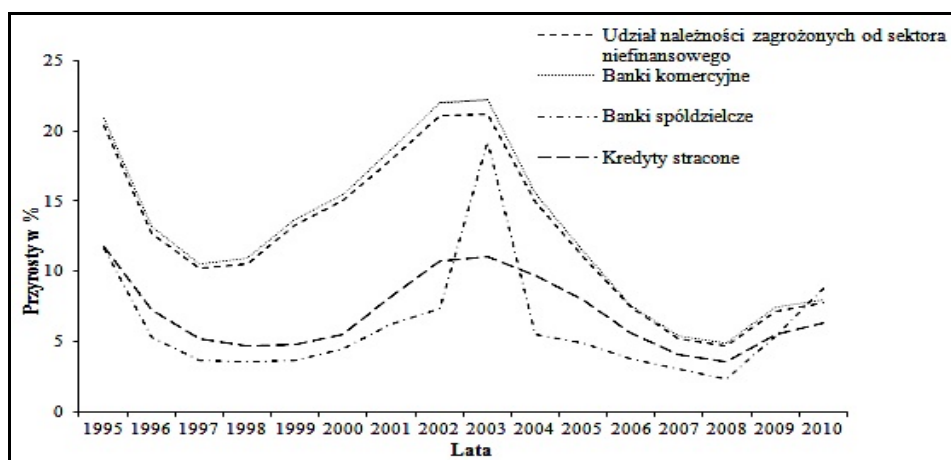
Źródło: Raporty o sytuacji banków KNF z lat 2006-2011.

Tabela 2

Ryzyko kredytowe – udział kredytów z utratą wartości w kredytach, w warunkach kryzysowych i w trakcie jego narastania

Wyszczególnienie	Udział kredytów z utratą wartości w kredytach (w %)				
	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.
Lata					
Kredyty dla przedsiębiorstw	6,9	6,5	11,6	12,4	10,5
Kredyty dla gospodarstw domowych	4,1	4,0	6,0	7,2	7,2
Kredyty mieszkaniowe	1,2	1,1	1,5	1,8	2,3
Kredyty konsumpcyjne	6,6	7,8	13,0	17,3	18,0

Źródło: Ibid.

Rys. 1. Kredyty zagrożone (sfery realnej) w systemie bankowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Raporty o sytuacji banków KNF z lat 2006-2011.

Dane zamieszczone w tab. 1 i 2 wskazują, że wartość kredytów ze stwierdzoną utratą wartości (zagrożonych) w całym portfelu kredytowym w ostatnich latach stale się zwiększa. Wpływa na to przede wszystkim wzrost kredytów za-

grożonych w sektorze gospodarstw domowych. Wartość kredytów zagrożonych dla przedsiębiorstw wzrosła w 2011 r. o 0,6 mld zł, tj. o 2,3%, przy czym ich zasadniczy przyrost nastąpił w IV kwartale 2011 r. (o 1,0 mld zł). Niestety, tendencja ta utrzymuje się nadal. Wynika to z oczekiwanego zmniejszenia tempa wzrostu gospodarki i problemów w zakresie płynności wielu przedsiębiorstw budowlanych specjalizujących się m.in. w budowie dróg i autostrad.

Stabilność finansowa przedsiębiorstw a stabilność gospodarki

Zdarzenia zachodzące w sektorze przedsiębiorstw w sposób zasadniczy oddziałują na całą gospodarkę determinując jej ogólny stan, a w szczególności stabilny wzrost. Istotnymi elementami oceny sektora przedsiębiorstw są: zmiany zachodzące w strukturze gałęziowej, poziom kosztów i rentowności, aktywność i alokacja inwestycji, skala wykorzystania kredytu, jego rola w strukturze finansowania oraz ocena ryzyka kredytowego⁸. Z punktu widzenia celu publikacji, tj. stabilności finansowej, najistotniejszym czynnikiem wpływającym na stabilność finansową jest kredyt i gospodarowanie nim w warunkach rosnącego ryzyka.

Lata od poprzedniego załamania aż do końca 2007 r., w zakresie zmian prawie wszystkich wyżej wymienionych czynników były korzystne. Dynamicznemu wzrostowi sprzedaży i przychodów towarzyszyły rekordowe poziomy zysków i rentowności⁹ przy wysokich i stabilnych wskaźnikach płynności¹⁰. W sektorze przedsiębiorstw dynamicznie rosły zatrudnienie i inwestycje. Co ciekawe, najwyższy wzrost rentowności odnotowały firmy o najwyższej dynamice przeciętnej płacy.

Dobra kondycja finansowa przedsiębiorstw w kolejnych latach, aż do początku 2008 r., sprzyjała zaciąganiu przez nie kredytów, jednak podstawowym

⁸ Szeroko o zmianach w tym zakresie zob. J. Duda, Wpływ zmian systemowych na strukturę inwestycji w polskim sektorze MSP, w: Społeczno-kulturowe uwarunkowania funkcjonowania rynków i przedsiębiorstw, Zeszyty Naukowe nr 70, Uniwersytet Ekonomiczny, Katowice 2011, s. 179-189.

⁹ Jak podaje Instytut Ekonomiczny NBP, w 2007 r. sektor przedsiębiorstw niefinansowych odnotował wysoki dwucyfrowy wzrost wyniku finansowego netto – o 23,6% r/r. Odsetek przedsiębiorstw osiągających zysk zwiększył się względem poprzedniego roku i był najwyższy w historii badań – 82,6%.

¹⁰ W 2007 r. wskaźniki płynności I i III stopnia znalazły się powyżej poziomu uznawanego w literaturze za optymalny (na koniec 2007 r. wskaźnik płynności I stopnia wyniósł 33,8%, za optymalny uważa się 20%; wskaźnik płynności III stopnia wyniósł 142,6%, za wzorcowy poziom przyjmuje się wartości między 120% a 200%). Wskaźnik płynności II stopnia przyjął wartość 99%, tj. nieznacznie poniżej 100% uznawanej za wielkość wzorcową.

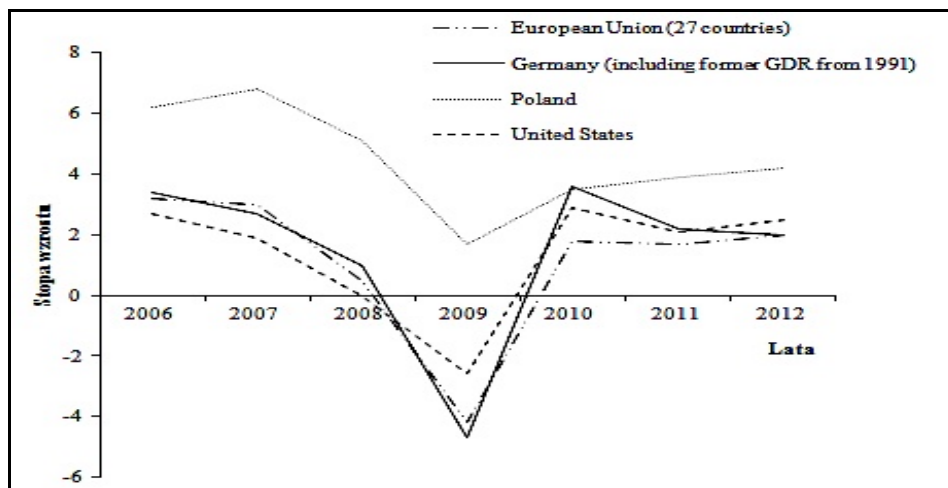
źródłem finansowania pozostawały środki własne. Kolejny rok z rzędu spadła dźwignia finansowa. W finansowaniu rosnących inwestycji można także zauważyć powolne wypieranie kredytów bankowych przez inne źródła finansowania, w tym leasing¹¹. W kolejnych kwartałach 2008 r. następowało pogorszenie kondycji przedsiębiorstw, jedynie przedsiębiorstwa budowlane odczuwały poprawę. Znaczne spadki produkcji sprzedanej oraz wartości dodanej nastąpiły na przełomie lat 2008/2009, przy czym niska aktywność gospodarcza przedsiębiorstw utrzymywała się przez cały 2009 r. Należy zwrócić uwagę, że na pogorszenie sytuacji przedsiębiorstw w ostatnim kwartale 2008 r. i pierwszym 2009 r. miały wpływ wysokie straty finansowe, w znacznej mierze spowodowane stratami na opejach walutowych, powiązane ze znacznym osłabieniem się złotego. Dopiero na początku 2010 r. nastąpiło pewne ożywienie w gospodarce, przejawiające się złagodzeniem trudności ze sprzedażą produktów, zwłaszcza na krajowym rynku, i wzrostem wykorzystania mocy produkcyjnych¹². Kolejne lata zmieniły ten obraz. Istotnym problemem dla stabilnej działalności przedsiębiorstw, zwłaszcza eksportu, pozostają znaczne wahania kursu złotego. Zwłaszcza jego umocnienie stanowi istotne zagrożenie dla eksportu, szczególnie w długookresowej perspektywie. Problemem dla przedsiębiorstw jest znaczące przyspieszenie tempa poprawy sytuacji w kraju i możliwość, wobec rosnącego deficytu budżetowego, wprowadzenia obostrzeń fiskalnych.

W okresie nasilenia się kryzysu stopa bezrobocia w Polsce wzrosła w mniejszym stopniu niż w poprzedniej fazie recesji. Przedsiębiorcy na pogorszenie się warunków konkurencyjności reagowali wydłużaniem czasu pracy i obniżaniem tempa wzrostu płac (przedsiębiorcy czynią to nadal – płace realne, zwłaszcza na jej niższych poziomach, spadają). W związku z tym w latach 2008-2009 – okresie nasilenia zjawisk kryzysowych – polska gospodarka radziła sobie lepiej niż inne

¹¹ Instytut Ekonomiczny NBP podał, że na koniec 2007 r. zobowiązania z tytułu kredytu długoterminowego wzrosły o 15,3% r/r, a z tytułu kredytu krótkoterminowego o 12,8% r/r. Wskaźnik ogólnego zadłużenia sektora przedsiębiorstw, wyrażający wielkość majątku firm sfinansowanego kapitałami obcymi zmniejszyła się z roku na rok – na koniec 2007 r. osiągnął nieco powyżej 45%. Przeciętna firma utrzymuje strukturę kapitałów wykorzystywanych do finansowania majątku poniżej granicy 50-60%, przyjmowanej w literaturze za optymalną. Wskaźniki zadłużenia kapitału własnego i długoterminowego są również niskie, co wskazuje na bezpieczeństwo firm w sytuacji konieczności nagłej spłaty zadłużenia.

¹² Kryzys w Polsce najpierw odczuli eksporterzy i przetwórstwo przemysłowe, następnie handel wewnętrzny i transport. Z opóźnieniem na kryzys zareagowało budownictwo i usługi. Dobrą kondycją odznaczają się energetyka i budownictwo. Zob. Instytut Ekonomiczny NBP, Biuro Przedsiębiorstw, Gospodarstw Domowych i Rynków, Lipiec 2010 r.

kraje UE. Przewaga ta zniknęła w okresie ożywienia – wskazuje na to poziom wskaźnika ESI dla UE-27¹³. Odpowiednie wielkości przedstawiono na rys. 2.

Rys. 2. Wzrost PKB w okresie wychodzenia z kryzysu w Polsce, Niemczech, UE i USA

Źródło: Opracowano na podstawie danych Eurostatu, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>

Po chwilowej poprawie klimatu inwestycyjnego w przedsiębiorstwach, przejawiającej się wzrostem stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych i istnieniem wysokiego poziomu własnych środków finansowych, wzrost inwestycji zdaje się hamować pojawiająca się bariera popytu wewnętrznego, uwarunkowana posunięciami fiskalnymi rządu i słabą dostępnością kredytu.

Podobne, chociaż nieco szersze wnioski można wyciągnąć z analizy podstawowych parametrów zawartych w tab. 3, w której zobrazowano przemiany w latach 1996-2010. Okres ten obejmuje dwa niezamknięte cykle gospodarcze. Opisując zmiany w ostatnich latach można zauważyć, że: tempo wzrostu produkcji sprzedanej (w cenach stałych) spada – w 2009 r. także bezwzględnie. Podobnie jest z inwestycjami i zapasami wyrażonymi w cenach stałych. Od 2004 r. wskaźniki rentowności obrotów i ich relacje pozostają stabilne na względnie wysokim poziomie. Natomiast depozyty rosną, chociaż w różnym tempie.

¹³ Ibid.

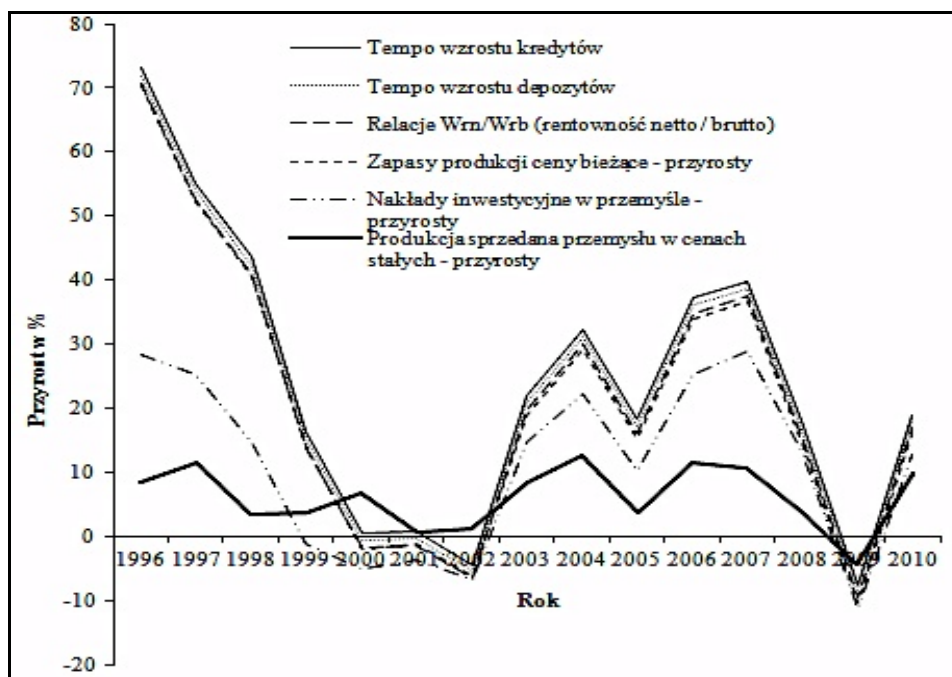
Tabela 3

Podstawowe wielkości wpływające na sytuację przedsiębiorstw

Rok	Produkcja sprzedana przemysłu w cenach stałych, rok poprzedni =100	Nakłady inwestycyjne w przemyśle, rok poprzedni = 100	Zapasy prod., ceny bieżące, rok poprzedni = 100	Wskaźnik rentowności obrotów brutto (Wrb)	Wskaźnik rentowności obrotów netto (Wrn)	Relacje Wrn/Wrb	Depozyty przedsiębiorstw	Tempo wzrostu depozytów	Należności od przedsiębiorstw (kredyty)	Tempo wzrostu kredytów
1996	108,3	120,0	142,0	3,4	1,6	0,47	23460	1,13	54511	1,33
1997	111,5	113,8	126,9	3,6	1,8	0,50	28733	1,22	69856	1,28
1998	103,5	111,2	126,0	2	0,6	0,30	38406	1,34	89552	1,28
1999	103,6	95,3	115,2	1,1	-0,2	-0,18	47309	1,23	106711	1,19
2000	106,7	88,1	103,1	1,9	0,7	0,37	46600	0,99	119852	1,12
2001	100,6	95,8	102,5	0,7	-0,3	-0,43	54258	1,16	123561	1,03
2002	101,1	92,0	100,7	0,8	-0,2	-0,25	55051	1,01	124725	1,01
2003	108,3	106,3	104,4	2,8	1,7	0,61	68257	1,24	127062	1,02
2004	112,6	109,5	107,0	6	4,8	0,80	85172	1,25	121979	0,96
2005	103,7	106,4	105,1	4,9	3,9	0,80	99749	1,17	125020	1,02
2006	111,2	114,8	108,7	5,8	4,7	0,81	125592	1,26	142856	1,14
2007	111,2	120,2	107,6	6,1	5,0	0,82	143650	1,14	177694	1,24
2008	104,4	109,0	101,6	4,2	3,3	0,79	149402	1,04	228229	1,28
2009	95,5	98,0	100,7	5,0	4,1	0,82	164894	1,10	219871	0,96
2010	109,8	100,2	103,3	5,3	4,4	0,83	166062	1,01	220594	1,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ślad za rosnącym popytem na kredyty, banki podnosiły ich oprocentowanie, jednak i tu w 2009 r. nastąpiła zmiana – popyt na kredyty spadł. Bankom, które do 2007 r. korzystały z dobrej koniunktury w przemyśle, w niewielkim stopniu szkodzi pogarszająca się sytuacja w przedsiębiorstwach, gdyż sytuacja bieżąca, jak i perspektywy sektora przedsiębiorstw wskazują na niski przeciętny poziom ryzyka związanego z jego kredytowaniem.

Rys. 3. Podstawowe parametry wpływające na sytuację przedsiębiorstw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tab. 3.

Tabela 4

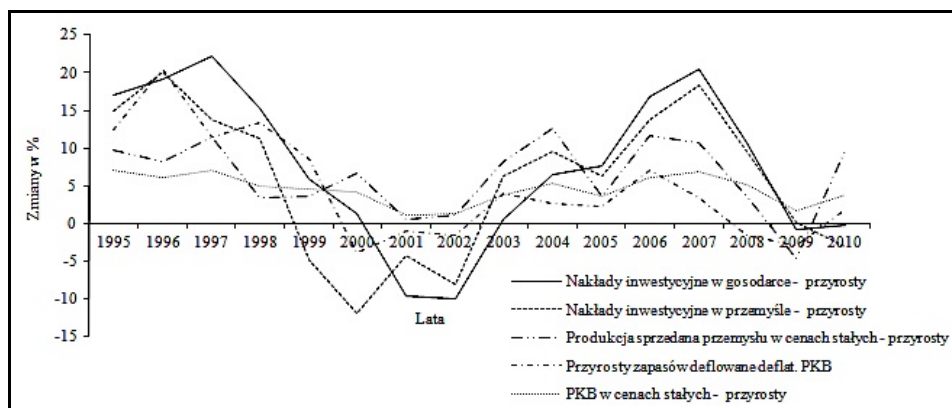
Inwestycje w przemyśle i czynniki im współbieżne

Rok	Nakłady inwestycyjne w gospodarce – przyrosty	Nakłady inwestycyjne w przemyśle – przyrosty	Produkcja sprzedana przemysłu w cenach stałych – przyrosty	Przyrosty zapasów deflowane deflatorem PKB	PKB w cenach stałych – przyrosty
1995	17,1	15	9,7	12,5	7
1996	19,2	20	8,3	20,4	6,2
1997	22,2	13,8	11,5	11,4	7,1
1998	15,3	11,2	3,5	13,5	5
1999	5,9	-4,7	3,6	8,7	4,5
2000	1,4	-11,9	6,7	-3,8	4,3
2001	-9,5	-4,2	0,6	-1,0	1,2
2002	-10	-8	1,1	-1,6	1,4
2003	0,6	6,3	8,3	4,0	3,9
2004	6,5	9,5	12,6	2,8	5,3
2005	7,7	6,4	3,7	2,4	3,6

cd. tabeli 4

2006	16,8	13,7	11,6	7,1	6,2
2007	20,4	18,3	10,7	3,5	6,8
2008	10,7	9,6	3,6	-1,5	5,1
2009	-0,8	0,2	-4,5	-2,8	1,7
2010	-0,2	-3,0	9,8	2,0	3,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rys. 4. Inwestycje w przemyśle i czynniki im współbieżne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tab. 4.

Kadra ekonomiczna przedsiębiorstw w okresie ostatnich kilku lat wśród barier rozwoju najczęściej wymienia w kolejności¹⁴:

- niski popyt,
- kursy walutowe, wahania oraz wzrost cen surowców i materiałów, zatopy płatnicze i problemy z płynnością,
- niejasne przepisy i zmiany prawa,
- dużą, rosnącą konkurencję,
- złą koniunkturę – kryzys.

Poważnym, negatywnym czynnikiem oddziałującym zwłaszcza na przedsiębiorstwa o dominacji eksportu jest umocnienie się złotego w relacji do innych walut (zwłaszcza euro i dolara). Ogólnie można stwierdzić, że spowolnienie rozwoju sektora przedsiębiorstw nie wpływa destabilizująco na sektor finansowy (to raczej czynniki spoza sektora przedsiębiorstw, np. kurczący się popyt czy też nieustanne znaczne wahania kursu złotego destabilizują sektor finansowy). Obrazują to wskaźniki kredytów zagrożonych przedstawione w tab. 5 (w podziale

¹⁴ Instytut Ekonomiczny NBP..., op. cit.

na grupy przedsiębiorstw dużych i MSP oraz walutę kredytu). Duże przedsiębiorstwa, to przedsiębiorstwa zatrudniające co najmniej 250 osób, małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) – mniej niż 250 osób.

Szczegółową sytuację w sektorze przedsiębiorstw zilustrowano w tab. 6 i 7 oraz sporządzonych na ich podstawie wykresach na rys. 5 i 6.

Tabela 5

Wskaźniki kredytów zagrożonych dla przedsiębiorstw (w %)

Przedsiębiorstwa	Lata		
	2008	2009	2010
Duże, z tego:	5,4	9,2	9,5
Złotowe	5,6	13,4	10,9
Walutowe	4,7	6,0	6,6
MSP, z tego:	7,4	12,0	14,5
Złotowe	8,3	14,0	14,4
Walutowe	4,1	5,3	5,1

Źródło: Opracowano na podstawie danych KNF.

Tabela 6

Wybrane wskaźniki kondycji gospodarczej przedsiębiorstw

Nazwa wskaźnika	Lata									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Wskaźnik prognoz sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw WPSE	9,2	-1,8	-1,7	1,3	-0,2	5,9	5,4	12,1	-12,9	5,6
Wskaźnik prognoz popytu	-12,0	-20,6	-10,7	-7,6	-4,5	-3,2	-2,8	0,8	-23,4	-7,3
Wskaźnik nowych zamówień	b. d.	-3,3	8,8	11,0	4,5	8,1	8,8	10,1	-21,2	2,0
Wskaźnik prognoz produkcji	-3,0	-8,4	4,1	7,9	1,8	2,9	8,2	9,2	-22,6	-1,2
Wskaźnik umów eksportowych	b. d.	3,1	12,3	22,5	8,0	11,1	6,7	6,2	-13,9	-3,0
Wskaźnik prognoz eksportu	14,5	10,7	23,7	25,5	17,4	16,6	13,2	13,2	-13,4	7,4
Wskaźnik prognoz zatrudnienia	-27,4	-41,2	-24,2	-16,1	-11,6	-2,9	4,2	7,9	-20,2	-10,9

cd. tabeli 6

Udział przedsiębiorstw prognozujących wzrost płac	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.	28,1	23,0	35,4	48,7	24,8	18,0
Wskaźnik nowych inwestycji	21,8	17,9	23,7	27,0	35,6	32,7	38,5	46,2	22,1	22,8
Wskaźnik kontynuacji inwestycji	90,2	85,8	88,7	95,0	96,8	98,7	98,6	98,0	90,9	96,9
Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych	75,1	73,2	75,6	78,4	79,1	79,9	82,2	82,4	75,1	76,2

Źródło: Opracowano na podstawie danych Eurostatu.

Tabela 7

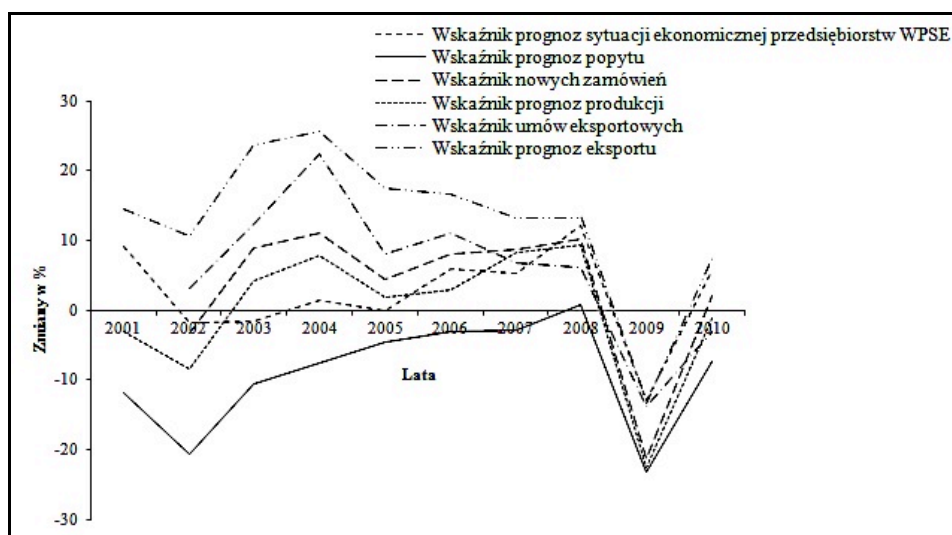
Podstawowe wskaźniki rozwoju przedsiębiorstw

Nazwa wskaźnika	Lata										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE	b.d.	b.d.	21,5	46,2	49,0	56,8	69,1	64,3	36,8	48,5	48,9
Wskaźnik prognoz sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw WPSE	9,2	-1,8	-1,7	1,3	-0,2	5,9	5,4	12,1	-12,9	5,6	7,7
Wskaźnik prognoz popytu	-12,0	-20,6	-10,7	-7,6	-4,5	-3,2	-2,8	0,8	-23,4	-7,3	-9,2
Wskaźnik nowych zamówień	b.d.	-3,3	8,8	11,0	4,5	8,1	8,8	10,1	-21,2	2,0	0,4
Wskaźnik prognoz produkcji	-3,0	-8,4	4,1	7,9	1,8	2,9	8,2	9,2	-22,6	-1,2	-1,7
Wskaźnik umów eksportowych	8,2	-2,5	11,6	19,5	-1,0	5,7	6,0	-3,7	-20,5	-3,0	2,8
Wskaźnik prognoz eksportu	13,4	9,9	23,4	26,0	16,9	16,6	12,6	13,6	-14,1	7,1	8,1
Wskaźnik prognoz zatrudnienia	-27,4	-41,2	-24,2	-16,1	-11,6	-2,9	4,2	7,9	-20,2	-10,9	-6,3
Udział przedsiębiorstw prognozujących wzrost płac	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	28,1	23,0	35,4	48,7	24,8	18,0	23,9
Wskaźnik nowych inwestycji	21,8	17,9	23,7	27,0	35,6	32,7	38,5	46,2	22,1	22,8	25,9
Wskaźnik kontynuacji inwestycji	90,2	85,8	88,7	95,0	96,8	98,7	98,6	98,0	90,9	96,9	97,7
Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych	75,1	73,2	75,6	78,4	79,1	79,9	82,2	82,4	75,1	76,2	78,5
Wskaźnik prognoz zadłużenia z tytułu kredytu bankowego	b.d.	b.d.	-16,0	-15,6	-11,2	-12,4	-3,0	-1,9	-3,8	-14,3	-8,9

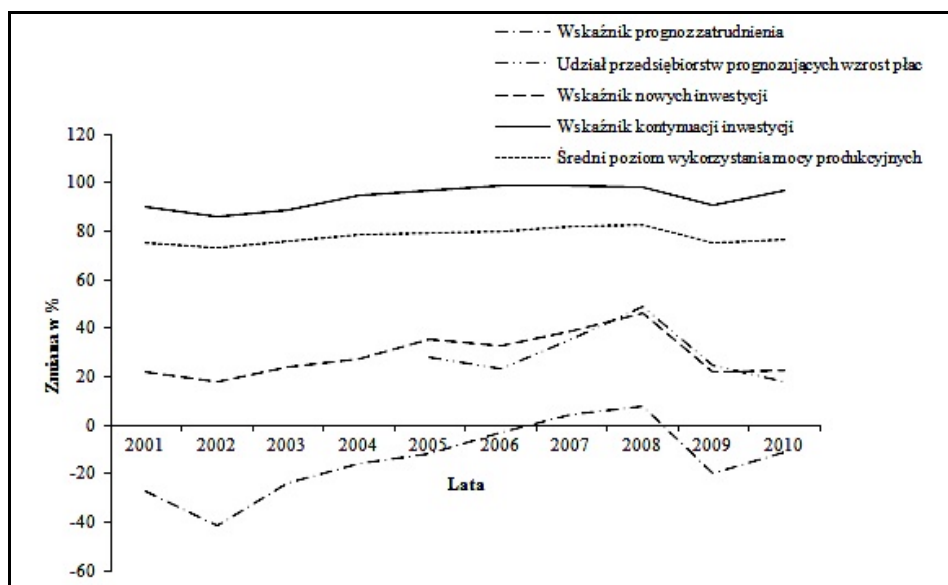
cd. tabeli 7

Wskaźnik prognoz zadłużenia z tytułu kredytu bankowego ważony wielkością zatrudnienia	b.d.	b.d.	-14,8	-19,4	-9,2	2,9	2,4	16,5	-0,1	-6,2	-4,0
Odsetek przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	29,2	25,1	26,2	25,1	21,9	20,2	19,8
Udział zaakceptowanych wniosków kredytowych	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	83,4	88,2	87,5	86,5	66,7	76,3	83,5
Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością	b.d.	b.d.	b.d.	61,0	63,4	70,3	76,3	74,9	70,2	70,5	69,1
Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z obsługą zadłużenia kredytowego	82,2	77,0	81,3	84,5	88,8	93,0	94,1	93,8	91,7	89,2	87,6
Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z obsługą zadłużenia pozabankowego	32,9	30,9	46,9	52,0	56,7	64,0	68,3	67,0	63,4	64,5	63,4
Kurs euro, przy którym eksport staje się nieopłacalny	3,70	3,57	3,88	4,13	3,91	3,72	3,72	3,42	3,61	3,63	3,62
Kurs dolara, przy którym eksport staje się nieopłacalny	3,96	4,02	3,86	3,69	3,02	3,08	2,88	2,37	2,66	2,61	2,63

Źródło: www.nbp.pl/publikacje/koniunktura/raport_koniunktura.xls (01.03.2012).

Rys. 5. Podstawowe wskaźniki kondycji przedsiębiorstw

Rys. 6. Podstawowe wskaźniki kondycji przedsiębiorstw

Podsumowanie

Stabilny system finansowy przedsiębiorstw w znaczący sposób wspiera realizację głównego celu banku centralnego, czyli utrzymanie stabilnego poziomu cen, który sprzyja osiągnięciu długookresowego wzrostu gospodarczego. Polski rynkowy system finansowy (z uwzględnieniem gospodarki finansowej przedsiębiorstw) w latach 2005-2010 cechowały:

- wzrost relacji kredyty/depozyty i towarzyszący im spadek relacji kredyty zagrożone niepokryte rezerwami/fundusze własne,
- mniej więcej stały udział kredytów walutowych w kredytach dla gospodarstw domowych,
- rosnące zyski netto banków i spadek ich kosztów działania oraz procentowy spadek kredytów zagrożonych w sektorze gospodarstw domowych i przedsiębiorstw,
- rosnące obciążenie kredytem dochodów gospodarstw domowych i tempo wzrostu kredytów,
- rosnąca średnia wartość nowo udzielanych kredytów mieszkaniowych, przy silnie rosnących cenach mieszkań i stabilizacja, a nawet spadek cen mieszkań w i po 2008 r.,
- stabilne obciążenie długiem i kredytami w sektorze przedsiębiorstw,

-
- wysokie, chociaż malejące, wskaźniki rentowności i płynności w sektorze przedsiębiorstw,
 - pogarszająca się międzynarodowa pozycja inwestycyjna.

Wymienionym zmianom analizowanych wielkości towarzyszyła dobra dynamika PKB i spożycia (do 2009 r.) oraz początkowo dobra dynamika nakładów brutto na środki trwałe. Stymulowało to niezłą sytuację finansową podmiotów gospodarczych, jednak kryzys światowy i krajowy kryzys finansów publicznych tendencje te w pewnym stopniu odmieniły¹⁵.

THE ECONOMIC STABILITY AND THE FINANCIAL CONDITIONINGS OF ENTERPRISE STABILITY

Summary

In the first part of the article the author considers the concept of the economic and financial stability. However in the second part he analyses the factors forming the financial stability of enterprises and the impact of the financial situation of the enterprises on economy. The whole analysis is completed by tables, diagrams and conclusions.

¹⁵ Zob. Sprawozdania z konwergencji za 2010 rok, Komisja Europejska Bruksela, 12.05.2010.